

Týždeň od 1. do 7. novembra

PROROCKÉ SPISY

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

2Moj 17,14; Iz 13,1; Jer 36,17.18; Rim 16,22; Luk 1,1–4; Júd 1,14.15; 2Kor 4,7

ÚVODNÝ TEXT

Ved' čo bolo kedysi napísané, bolo napísané nám na poučenie, aby sme pre trpezlivosť a útechu z Písom mali nádej. (Rim 15,4)

Ako by sa ti páčilo, keby ťa niekto naučil pieseň, ktorú zložil sám Boh? V 5. Mojžišovej 32 nachádzame text piesne, ktorý Mojžiš zapísal na Boží pokyn (5Moj 31,19–22). Keď premýšľame o prorockých spisoch, zvyčajne nám nenapadnú piesne. Mnohé žalmy sú však v skutočnosti inšpirované piesne, aj keď ich text nediktoval priamo sám Hospodin.

Biblia opisuje tri hlavné spôsoby, akými proroci odovzdávali Božie posolstvá: (1) ústne, (2) písomne a (3) prostredníctvom symbolických činov alebo hranných podobenstiev. Tento týždeň sa zameriame na prorocké spisy v Písme. Biblia zaznamenáva Božie slovo vyjadrené prostredníctvom slov Jeho poslov, a to vrátane kázni a prejavov prorokov.

Uvažujme o rozmanitosti štýlov a žánrov v prorockých spisoch. Spomedzi mnohých spomeňme aspoň príbehy, historické záznamy, poéziu, žalospevy a listy. Bohom vybraní ľudia (muži aj ženy) vyjadrili prostredníctvom ľudského jazyka to, k čomu ich viedol Svätý Duch. Tento týždeň sa pozrieme na ich písanie, využívanie literárnych pomocníkov (zapisovateľov) a na dôležité skutočnosti, ktoré by sme mali mať na pamäti pri štúdiu náročných pasáží.

OSNOVA LEKCIE

Lekcia sa zameriava na prorocké spisy, pričom objasňuje rozmanité spôsoby, akými Hospodin zjavoval Svoju vôľu. Preskúmame, ako Svätý Duch viedol inšpirovaných pisateľov k tomu, aby svoje posolstvo uchovali prostredníctvom rozličných literárnych štýlov a s využitím historických prameňov.

- 2Moj 17,14; Jer 36,2.3: Boh viedol prorokov k zapisovaniu Jeho posolstiev (nedeľa)
- Iz 13,1; 2Pet 3,1.2: Rôznorodosť literárnych štýlov v prorockých spisoch (pondelok)
- Jer 36,17.18; Rim 16,22: Využívanie literárnych pomocníkov pri zapisovaní posolstiev (utorok)
- Kaz 12,9.10; Luk 1,1–4; Jud 1,14.15: Inšpirované využívanie historických a externých prameňov (streda)
- 2Kor 4,5–7: Božia pravda v krehkých ľudských nádobách (štvrtok)

VÝZVA PÍSAŤ

Zapiš to na pamiatku do knihy a oznám Jozuovi, že určite vyhladím aj pamiatku na Amaléka spod nebies. (2Moj 17,14)

Najstaršia metóda, ktorú Boh používal na odovzdávanie posolstiev ľuďstvu, bola priama ústna komunikácia. Sem patril napríklad počuteľný hlas, sny alebo anjeli. Až v časoch Mojžiša Písmo zaznamenáva prvý Boží pokyn týkajúci sa týchto skúseností, ktorým bolo zapísať do „knihy“ to, čo Boh povedal.

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Čo sa dozvedáme z verša 2Moj 17,14, kde sa prvýkrát spomína výzva na zapísanie Božieho posolstva?

V Starej zmluve nachádzame viacero príkladov, keď Boh dal svojim poslom pokyn, aby zachovali Jeho slová pre Jeho ľud. Podobne ako Mojžišovi, aj Jeremiášovi Hospodin povedal: „Vezmi si knižný zvitok a napíš naň všetky slová, ktoré som ti povedal o Izraeli, o Júdovi a o všetkých národoch odo dňa, keď som ti začal hovoriť, odo dní Joziáša až podnes.“ (Jer 36,2)

Zároveň Hospodin uviedol aj dôvod, prečo má Jeremiáš proroctvá zapísať: „Keď sa dom Júdu dopočuje o všetkom nešťastí, ktoré mu chystám urobiť, azda sa každý odvráti od svojej zlej cesty. Potom odpustím ich viny a ich hriech.“ (Jer 36,3) Cieľom Hospodinových predpovedí teda bolo priviesť ľud k spaseniu, nie ukojiť jeho zvedavosť ohľadom budúcnosti.

Boží poslovia písali za rozličných okolností. Mojžiš napísal prvých päť kníh Biblie na púšti. Dávid zložil niekoľko svojich žalmov, keď ho prenasledoval Saul (pozri napríklad Žalm 52; 54; 57 a 59). Daniel spisoval svoje videnia počas služby na kráľovských dvoroch Babylona a Médo-Perzie. Pavol napísal svoje listy Efezanom, Filipanom, Kolosanom a Filemonovi počas svojho pobytu vo väzení. A apoštol Ján napísal Zjavenie vo vyhnanstve na ostrove Patmos. Je zrejmé, že keď Boží poslovia dostali podnet písať, dostali aj zmocnenie Svätým Duchom – a to bez ohľadu na okolnosti, v ktorých sa nachádzali.

Je zaujímavé, že všetko zachované Ježišovo učenie sa k nám dostáva v písomnej podobe prostredníctvom ľudí, ktorých si Boh vybral, aby im zveril tieto vzácne pravdy. To nám ukazuje, akú dôveru má Boh v to, že Jeho poslovia budú verne zaznamenávať a uchovávať Jeho dôležité posolstvá.

- **Ako by si odpovedal niekomu, kto tvrdí, že Biblii nemôžeme dôverovať, pretože nemáme pôvodné rukopisy? Prečo je to v skutočnosti slabý argument?**

APLIKÁCIA

LITERÁRNE ŽÁNRE A ŠTÝLY

Výrok proti Babylonu, ktorý vo videní prijal Izaiáš, Amócov syn. (Iz 13,1)

¹Milovaní, toto je už druhý list, čo vám píšem, a v oboch som napomínaním prebúdzal vaše čisté myslenie, ²aby ste pamätali na slová, ktoré predpovedali svätí proroci, a na to, čo prikázal Pán a Spasiteľ a čo vám odovzdali apoštolí. (2Pet 3,1,2)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Bohom inšpirovaní poslovia používali pri písaní rôzne štýly. Niektoré napríklad pripomínajú písanie denníka (pozri 4Moj 33,1–49). Iné – knihy Daniel, Zachariáš a Zjavenie Jána – obsahujú príklady apokalyptickej literatúry, ktorá sa okrem iného vyznačuje veľkolepou symbolikou, kozmickými témami a opismi nebeských bytostí.

Prečítaj si text Iz 13,1. Ako tu Biblia označuje posolstvo, ktoré Izaiáš odovzdáva?

Videnia, ktoré proroci prijali, sa niekedy nazývajú „výrokmi“ alebo „posolstvami“, čo znamená, že ide o komunikáciu alebo zjavenia od Boha (niektoré preklady prekladajú toto slovo ako „bremeno“; pozri Roh.). Novšie vydania Biblie pomocou odlišnej sadzby ukazujú, že mnohé z týchto textov boli napísané formou poézie. Pri písaní poézie biblickí autori používali *paralelizmus*, ktorý je kľúčovým znakom hebrejskej poézie. Základom paralelizmu nie je rým (ako to býva v našej poézii), ale rytmus myšlienok. Takto verše opakujú rovnakú myšlienku (synonymický), kontrastujú alebo si protirečia (antitetický), alebo sa navzájom dopĺňajú a rozvíjajú (syntetický). Napríklad: „V ten deň človek uprie pohľad na svojho Tvorcu, očami bude hľadiť na Svätého Izraela.“ (Iz 17,7) Pojmy „Tvorca“ a „Svätý Izraela“ sú „paralelné“, čo znamená, že jednotlivé obrazy sa vzájomne dopĺňajú a rozvíjajú.

Proroci používali aj bežné literárne prostriedky, ako sú metafory (obrazné pomenovanie) a hyperboly (zveličenie). Aby sme lepšie porozumeli ich posolstvám a dokázali ich aplikovať, je dôležité rozpoznať druh literárneho štýlu, ktorý použili.

Ďalším literárnym štýlom, ktorý sa v Písme často vyskytuje, je „súdne konanie“. Napríklad v texte Jer 2,4–9 Jeremiáš predkladá Božiu právnu sťažnosť proti Jeho ľudu za porušenie zmluvných záväzkov. Autor využíva obraz súdnej siene a vykresľuje Boha ako žalobcu, ktorý predkladá dôvody svojho súdu.

Písmo obsahuje aj prorocké spisy, historické záznamy, piesne a podobenstvá. Kým Jeremiáš dostal priamy pokyn, aby zostavil knihu zo všetkých svojich posolstiev (Jer 36,2), veľkú časť novozmluvných spisov tvoria listy adresované jednotlivcom alebo spoločenstvám. Písmo neprikladá rôznu vážnosť spisom na základe štýlu komunikácie, ktorý autor zvolil v konkrétnej situácii. Pavlove listy považovali veriaci za rovnako dôležité ako listy dávnych prorokov, pretože Pavol v nich podáva jasný dôkaz o tom, že bol inšpirovaný Svätým Duchom (pozri 1Kor 7,10.12.40).

APLIKÁCIA

- **Niekedy sa v odborných kruhoch zdôrazňuje ľudský prvok v Písme na úkor božského. Prečo je to istá cesta k duchovnej skaze?**

LITERÁRNI POMOCNÍCI

¹⁵Povedali mu: „Sadni si a čítaj pred nami!“ Nato Baruch čítal pred nimi. ¹⁶Keď si vypočuli všetky slová, prelaknutí pozerali jeden na druhého a povedali Baruchovi: „Všetky tieto slová musíme oznámiť kráľovi!“ ¹⁷Vypytovali sa ho: „Povedz nám, ako si napísal všetky tieto slová? Podľa jeho rozprávania?“ ¹⁸Baruch im povedal: „Všetky tieto slová mi povedal a ja som ich atramentom zapísal do knihy.“ (Jer 36,17.18)

Pozdravujem vás v Pánovi ja, Tercius, ktorý som napísal tento list. (Rim 16,22)

Čo sa z úvodných textov (Jer 36,15–18 a Rim 16,22) dozvedáme o tom, že pisatelia Biblie využívali literárnych pomocníkov (zapisovateľov)?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Jeremiáš mohol pravdepodobne zapisovať svoje posolstvá sám. On sa však rozhodol spoľahnúť na dôveryhodného pisára, ktorý mal verne zaznamenať jeho proroctvá a podeliť sa o ne s vodcami národa. Jeremiáš nie je v Biblii jediným príkladom toho, že proroci pri odovzdávaní Božieho posolstva využívali služby pisára.

Hoci v Novej zmluve Tercius hovorí, že on „napísal tento list“ (Rim 16,22), od začiatku Listu Rimanom je zrejmé, že napísal len to, čo chcel povedať Pavol. Tercius bol jeho pisár, respektíve literárny asistent, ktorý dával Pavlovým slovám písomnú podobu.

Takáto prax nebola pre Pavla ničím nezvyčajným. V závere svojich listov Kološanom a Tesaloničanom Pavol pripája svoj pozdrav „napísaný vlastnou rukou“ (Kol 4,18; 2Tes 3,17), čím potvrdzuje pravosť celého listu. To naznačuje, že sa spoliehal na niekoho iného, kto zaňho listy napísal. Táto skutočnosť mohla, samozrejme, vyvolať pochybnosti o tom, či ho list správne reprezentuje – alebo ešte horšie, či je list od neho – Pavol na konci pridal vlastnou rukou písanú poznámku, aby nevznikli žiadne pochybnosti o pravosti jeho listu.

Mnohí komentátori pripisujú rozdiely v literárnom štýle Pavlových listov tomu, že využíval rôznych pisárov. To isté sa predpokladá aj v prípade Petrových listov: „Hoci je faktom, že jazykový štýl druhého Petrovho listu sa líši od prvého listu, dá sa to rozumne vysvetliť pravdepodobnosťou, že Peter... pri formulovaní listu, ktorý písal v gréčtine, využil pomoc pisára. Ak Pavol, ktorý gréčtinu používal úplne plynule, celkom zjavne využíval služby pisárov, je logické predpokladať, že Peter, ktorého rodným jazykom bola aramejčina, by to urobil tiež, a že títo pisári mohli mať určitý vplyv na formuláciu jeho listov v gréčtine.“ (5BC 186)

To naznačuje, že hoci slovná zásoba a stavba viet zostávajú verné myšlienkam a významu Božích poslov, môžu odrážať rôzne literárne schopnosti pomocníkov, ktorých zamestnávali. Inšpirované sú myšlienky, nie nevyhnutne konkrétne slová použité na vyjadrenie týchto inšpirovaných myšlienok.

- Ako Ti vedomie, že Svätý Duch inšpiroval myšlienky a nie jednotlivé slová pisateľov, pomáha hlbšie dôverovať Božiemu zámeru aj v pasážach Písma, ktoré sú ti literárne vzdialené?

APLIKÁCIA

LITERÁRNE PRAMENE

⁹Okrem toho, že Kazatel bol mudrc, vyučoval ľud poznaniu, uvažoval, skúmal a usporadúval mnohé príslovia. ¹⁰Kazatel sa usiloval nájsť vhodné slová, spoľahlivo napísané slová pravdy. (Kaz 12,9.10)

Ostatné Šalamúnove príbehy, všetko, čo vykonal, i jeho múdrosť, sú zapísané v Knihe Šalamúnových kroník. (1Král' 11,41)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Text z Kaz 12,9.10 sa dá chápať tak, že nie všetky príslovia, ktoré Šalamún zaznamenal, pochádzali od neho. Pod Božou inšpiráciou mnohé výroky „skúmal“ a „usiloval sa nájsť vhodné slová“. Príkladom je často citovaný opis cnostnej ženy v Prísloviach 31, ktorý samotný autor pripisuje matke inak neznámeho kráľa Lemuela (Prís1 31,1). Dôkazy poukazujú aj na vplyv egyptskej literatúry na knihu Príslovia.

Podobne nám inšpirovaní historici Starej zmluvy hovoria, že sa odvolávali na archívy a iné historické pramene, aby mohli verne vyrozprávať príbeh Božieho ľudu.

Prečítaj si texty 1Král' 11,41; Luk 1,1–4 a Júda 1,14.15. Čo nám tieto verše hovoria o spôsobe, akým inšpirovaní pisatelia využívali nebiblické pramene?

Ezdráš a Nehemiáš sú ďalšími príkladmi pisateľov Biblie, ktorí sa pri dokumentovaní svojich správ a posolstiev spoliehali na historické záznamy. Ezdráš do knihy zahŕňa kópie listov a kráľovských výnosov týkajúcich sa Jeruzalema a Perzie (pozri Ezdráš 4–7) a Nehemiáš nám hovorí o „rodových zoznamoch“, ktoré našiel a začlenil do svojho rozprávania (pozri Nehemiáš 7,5–72).

Tento princíp sa objavuje aj v Novej zmluve. „Z Lukášovej skúsenosti je zrejmé, že inšpirácia funguje spôsobom, ktorý je v súlade s prirodzeným využitím duševných schopností autora. Svätý Duch vedie inšpirovaného pisateľa, aby usilovne skúmal dostupné ústne a písomné pramene o Kristovom živote, a takto získané informácie následne spojil do uceleného príbehu.“ (SBC 669). Zdá sa, že Júda cituje z 1. knihy Henochovej 1,9 – z nekanonického, medzizmluvného židovského diela. Bez uvedenia konkrétnych mien Pavol citoval aj gréckych filozofov (pozri Sk 17,28 a Tít 1,12).

APLIKÁCIA

- **Hoci boli biblickí pisatelia často vedení priamym zjavením prostredníctvom videní a snov, neznamená to, že Svätý Duch nemohol týchto poslov inšpirovať aj k výberu materiálu z iných prameňov. Prečo je dôležité, aby sme na tento koncept pamätali?**

BOŽIE POSOLSTVO A NEDOKONALOSŤ ČLOVEKA

⁵Ved' nehlásame samých seba, ale Ježiša Krista, Pána, keďže my sme len vaši služobníci pre Ježiša. ⁶Lebo Boh, ktorý povedal: „Nech z temnôt zažiarí svetlo!“, zažiaril v našich srdciach, aby priviedol na svetlo poznanie Božie slávy na tvári Ježiša Krista. ⁷Tento poklad však máme v hlinených nádobách, aby nesmierna moc bola z Boha, a nie z nás. (2Kor 4,5–7)

Ako rozumieš textu 2Kor 4,7?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Pavol píše o Božom „poklade“ ako o niečom, čo sa nachádza v „hlinených nádobách“ (ľudských bytostiach), aby sa Božia moc prejavila v kontraste s našimi vlastnými slabosťami. Písmo odhaľuje, že tak, ako Boží poslovia neboli nadprirodzene uchránení od zlyhaní vo svojom osobnom živote (napríklad Mojžiš, Eliáš, Dávid, Jonáš a Peter), ani ich spisy neboli uchránené od nedokonalostí ľudského chápania a komunikácie.

„Spojenie božského a ľudského, ktoré sa prejavilo v Kristovi, existuje aj v Biblii. Všetky zjavené pravdy sú, vnuknuté od Boha, a predsa sú vyjadrené ľudskými slovami a prispôbené ľudským potrebám.“ (5T 747)

Boh si povoláva svojich poslov a zveruje im poklady pravdy. To však neznamená, že by títo poslovia boli imúnni voči rôznym nedokonalostiam (2Kor 4,7). Nezdá sa ani, že by Svätý Duch bránil svojim poslom, aby vyslovovali tvrdenia a písali vyjadrenia, ktoré sa nám dnes ťažko vysvetľujú a nie je jednoduché zosúladiť ich s inými výrokmi Písma. Navyše, takýchto veršov je naozaj málo a nemali by sme sa nimi nechať zmiasť alebo na ich základe spochybňovať celé Písmo. Sme kresťania, ktorí prijímajú Bibliu ako Božie slovo. Z toho vyplýva, že sa Božiemu slovu podriadujeme – samozrejme do takej miery, do akej mu rozumieme. V tom, čo nám nie je úplne jasné, by sme sa mali s dôverou obrátiť na Hospodina.

Niektoré nezrovnalosti možno pripísať nepodstatným chybám neskorších odpisovateľov alebo nepresným prameňom (záznamom), o ktoré sa inšpirovaní autori opierali. Pri posudzovaní problematických pasáží by sme si mali položiť otázku, či plne rozumieme významu slov pisateľa a či by ďalšie štúdium mohlo tento problém vyriešiť.

Aj keby sa nám nepodarilo vysvetliť všetko, čo sa nám javí ako chyba alebo nezrovnalosť, postupne zistíme, že sú pre podstatu predkladaného posolstva bezvýznamné. Môžeme si byť istí, že božské pravdy Písma sú verne zjavené aj napriek nedokonalostiam Božích poslov.

■ **Prečo si Boh za svojich hlavných poslov vybral radšej omylné ľudské bytosti ako bezhriešnych anjelov?**

APLIKÁCIA

SPISY ELLEN WHITEOVEJ

Skúsenosti a spisy Ellen Whiteovej sa v mnohom zhodujú v tom, čo sme tento týždeň študovali o Božích posloch v Biblii. Aj ona dostala Božie poverenie zapísať, čo jej bolo zjavené.

Vo svojich spomienkach v roku 1909 Ellen Whiteová napísala: „Z dôvodu nehody, ktorá ma takmer stála život, bolo moje zdravie chatrné a nebola som schopná písať. ... Ale jednej noci prišiel k mojej posteli Pánov anjel a povedal mi: ‚Musíš zapísať to, čo ti dávam.‘ Odpovedala som: ‚Nemôžem písať.‘ Znova zaznel príkaz: ‚Napíš to, čo ti dávam.‘ Pomyslela som si, že to skúsím, vzala som si zo stola podložku, pustila som sa do písania a zistila som, že dokážem tie slová ľahko zaznamenať.“ (GCB, 31. mája 1909)

Podobne ako inšpirovaní pisatelia Písma, aj Ellen Whiteová využívala literárnych asistentov. Jej sekretárky robili prácu, ktorá sa očakáva od redaktorov – pomáhali autorom jasne vyjadriť ich posolstvá bez toho, aby do neho vkladali vlastné myšlienky. Neboli to takzvaní „tieňoví autori“ (ghostwriteri) ani spoluautori. Ich práca závisela od materiálu, ktorý vytvorila samotná Ellen Whiteová, či už ho napísala ručne, alebo predniesla ústne.

Ellen Whiteová vo svojich spisoch citovala a upravovala aj materiál z iných literárnych prameňov, aby si tak pomohla pri predkladaní svojich posolstiev. Keďže svojim čitateľom odporúčala niektoré z kníh, ktoré sama používala, je zrejmé, že nemala v úmysle byť voči týmto autorom nečestná alebo nespravodlivá. Ak v ich dielach našla výstižné vyjadrenia, ktoré jej pomohli sprostredkovať pravdu, použila ich.

A čo nezrovnalosti alebo nepresnosti?

„Pokiaľ ide o neomylnosť,“ napísala, „nikdy som si ju nenárokovala. Jedine Boh je neomylný.“ (1SM 37)

V jej spisoch sa môžeme stretnúť s určitými vyjadreniami, ktoré je ťažké pochopiť alebo zosúladiť s inými. Ani v prípade Ellen Whiteovej sa nestalo, že by Boh svojím povolaním úplne odstránil jej nedokonalosti a slabosti. Ako my všetci, aj Ellen Whiteová rástla a dozrievala, a práve tento rast a dozrievanie môžeme pozorovať aj v jej spisoch.

Pripomeňme si, že Ellen Whiteová opakovane napomenula tých, čo boli presvedčení, že každé jej slovo pochádza priamo z neba. „Sú chvíle, keď človek koná bežné záležitosti, jeho myseľ zamestnávajú bežné myšlienky, píše bežné listy a sprostredkováva informácie medzi jednotlivými spolupracovníkmi. Takéto slová, takéto informácie neprináša pod zvláštnym vnuknutím Božieho Ducha.“ (3SM 58)

Viac informácií nájdete na stránke <https://whiteestate.org/absg/6>.